

Verbindend Beheren

Buitenruimtenota van de gemeente Roosendaal
2 juli 2013

INHOUDSOPGAVE

INTRODUCTIE	2
DOELSTELLING.....	2
LEESWIJZER.....	2
BEHEREN	3
BASISPRINCIPES.....	3
KWALITEITSNIVEAU.....	3
AREAAL IN BEHEER.....	3
MONITOR.....	8
ACTUALISEREN	9
BEHEREN IS OOK RENOVEREN.....	9
RESPECT VOOR KWALITEIT.....	9
VEILIGHEID	11
PRIVATE BUITENRUIMTE.....	11
ORGANISEREN	12
BURGERKRACHT	12
VAN NORMGERICHT NAAR VRAAGGERICHT	12
BUURTTEAMS.....	12
BUITENMAKELAAR	13
GROOT ONDERHOUD, RECONSTRUCTIE, STEDENBOUWKUNDIGE ONTWIKKELING.....	13
MELDINGEN EN KLACHTEN	14
PLANNING EN COMMUNICATIE.....	14
BUDGETTEREN	15
BUDGET IJKEN.....	15
BUDGET AAPASSEN	15
BIJLAGEN.....	16
BIJLAGE 1: BEHEER VERHARDINGEN.....	17
BIJLAGE 2: GEDIFFERENTIEERD MAAIBEHEER	19
BIJLAGE 3: PARTICIPATIE BEHEER OPENBARE RUIMTE	21

Introductie

Voor u ligt de buitenruimtenota “Verbindend Beheren”. Deze buitenruimtenota beschrijft de beleidsmatige – en bedrijfsvoeringsaspecten van het beheer van de openbare ruimte in de gemeente Roosendaal en is daarmee de opvolger van het Beheerbeleid Verhardingen en Groen (afgekort BVG), dat in 2001 door de gemeenteraad werd vastgesteld. De nota werd in concept voorgelegd voor consultatie en de belangrijkste bevindingen hiervan werden in deze nota verwerkt.

Doelstelling

Met de buitenruimtenota introduceren wij aangepaste kwaliteitseisen voor het beheer van het openbaar gebied, binnen de financiële mogelijkheden van de gemeente. Behalve over de technische kwaliteit spreekt de buitenruimtenota zich ook uit over de gebruikskwaliteit van de openbare ruimte. Er moet een nieuwe balans ontstaan tussen middelen, onderhoudsniveau en bruikbaarheid.

Daarnaast introduceert de buitenruimtenota een andere organisatorische benadering van het beheer, waarbij een verschuiving ontstaat van aanbodgericht naar vraaggericht, van technisch beheer van losstaande onderdelen (wegen, water, groen, openbare verlichting, enzovoort) naar ontwikkelend beheer, waarbij het wenselijke gebruik van de openbare ruimte door belanghebbenden leidend zal zijn. Vraaggericht werken moet meer vorm krijgen en behalve de invloed van bewoners en belanghebbenden, zal ook hun participatie in het beheer centraal komen te staan. Want de financiële kaders staan het de gemeente niet meer toe om alles alleen te doen. Daarom zoeken we aansluiting bij inwoners, bedrijven, organisaties en medeoverheden, zonder onze verantwoordelijkheid over de schutting te willen gooien. Participatie beperkt zich hierbij niet tot het eenzijdig benoemen van wensen (u vraagt en wij draaien), maar juist tot het actief meewerken aan en in de openbare ruimte (voor wat hoort wat).

De buitenruimtenota gaat over alle gemeentelijke voorzieningen in de openbare ruimte, met uitzondering van de voorzieningen voor het riool- en afvalstoffenbeheer, omdat die hun eigen planfiguur en financieringsvorm hebben. Maar waar het oude BVG zich toespitste op verhardingen en groen, richt de buitenruimtenota zich nu ook op zaken zoals openbare verlichting, straatmeubilair, speelvoorzieningen, oppervlaktewater en civieltechnische kunstwerken. Vertrekpunt is dat we gaan beheren op een bepaald basisniveau. Waar nodig en mogelijk passen we de inrichting van het openbaar gebied aan op het wenselijke gebruik en op de mogelijkheden voor participatie van bewoners en bedrijven. Door ontwikkelend en ondernemend beheer kan de financiële ruimte creatief worden benut om het openbaar gebied meer naar wens van de bewoners om te vormen. Wij doen dit uiteraard samen met de belanghebbenden zoals buurten, woningcorporatie, scholen en/of ondernemers. We streven er naar dat mensen zich weer verantwoordelijk gaan voelen voor hun leefomgeving, als het ware een beetje als eigenaar of aandeelhouder.

Leeswijzer

De aandachtsgebieden van de buitenruimtenota zijn achtereenvolgens het dagelijkse *beheren* van het areaal, het systematisch en vraaggericht *actualiseren* van de openbare ruimte, het *organiseren* van de werkzaamheden en de communicatie en tot slot het *budgetteren*, in overeenstemming met de gewenste nieuwe manier van werken.

Beheren

Met deze buitenruimtenota introduceren wij een nieuwe norm voor beheerkwaliteit en een nieuwe opzet van de bedrijfsvoering voor het onderhoud van het openbaar gebied, met meer mogelijkheden voor maatwerk en participatie van onze inwoners. Sinds een paar jaar experimenteren wij met nieuwe samenwerkingsvormen en nu willen we in de buitenruimtenota een aantal principiële keuzes maken. Gemeenten om ons heen zijn op dezelfde manier op zoek naar een nieuwe balans.

Basisprincipes

Deze buitenruimtenota is opgebouwd rond een aantal basisprincipes. Wij vinden het van belang om te onderstrepen dat de gemeente rentmeester is van het openbaar gebied. Die rentmeesterrol wordt ingevuld door zelf de regie te houden op wat er in het openbaar gebied gebeurt, ook al wordt er veel ruimte gegeven aan het eigen initiatief van bewoners. Redenen hiervoor zijn, dat we achterstallig onderhoud en kapitaalvernietiging van het gemeentelijk eigendom willen voorkomen en onveilige situaties voor willen blijven. In dit verband mag de toezichhoudende rol van de provincie niet onvermeld blijven, immers, de provincie moet aan de hand van onze beheerstrategie de juistheid van de gemeentebegroting kunnen beoordelen. Ook de Bestuursscan "Veerkrachtig bestuur in Brabant" stipte dit punt aan. Wij stellen de gebruikswaarde van de openbare ruimte centraal en dit thema wordt verder uitgewerkt in overleg met de bewoners, binnen de financiële mogelijkheden.

Samengevat zijn de vier basisprincipes:

1. Gemeente is rentmeester
2. Uitvoering staat onder regie van de gemeente, maar uitdrukkelijk in verbinding met bewoners
3. Gebruik staat centraal; inrichting en beheer volgt het wenselijke gebruik
4. Veiligheid, wetgeving en financiële mogelijkheden zijn het kader.

Bewoners zijn overigens niet onze enige partners, maar wel heel relevant voor de onderhavige thematiek. Uiteraard spelen in dit verband ook ondernemers, bewonersplatforms, woningcorporaties, politie en diverse verenigingen en belangengroeperingen een rol.

Kwaliteitsniveau

Bezuinigingen hebben ook gevolgen voor het beheer van het openbaar gebied en in dat licht bezien moeten we constateren dat de beheerdoelen van het BVG niet langer haalbaar zijn. In de programmabegroting van 2012 werd daarom aangekondigd dat het BVG zou worden geactualiseerd en dat resulteert in deze buitenruimtenota. Wij gebruiken de door het CROW gestandaardiseerde aanduiding van de kwaliteitsniveaus, die landelijk algemeen wordt toegepast:

A+ Zeer goed	A Goed	B Basis	C Minimaal	D Slecht
------------------------	------------------	-------------------	----------------------	--------------------

Areaal in beheer

Wij beheren bijna 1000 hectare openbaar gebied en dat areaal is opgebouwd uit verhardingen, groen, speelplekken, verkeersvoorzieningen, straatmeubilair, straatverlichting, waterpartijen, enzovoort. Al deze onderdelen hebben zo hun eigen aanpak en bijzonderheden. Uit een vergelijking met landelijke eenheidsprijzen hebben wij kunnen vaststellen welk onderhoudsniveau we met de huidige beheerbudgets kunnen realiseren. Hieronder wordt dit inhoudelijk verder uitgewerkt.

Verhardingen

Het openbaar gebied van Roosendaal bevat 449 hectare verhard oppervlak en dan hebben we het over 580 kilometer weglengte. In het beheer hiervan worden wij geconfronteerd met oplopende achterstanden in de onderhoud- en reconstructieprogramma's en dit vormt het belangrijkste budgettaire knelpunt van heel het beheer van de openbare ruimte. De grootste zorg zit op dit moment

bij de elementenverhardingen (klinkers en tegels), omdat de asfaltverhardingen al enkele jaren extra aandacht hebben gekregen via de Majeure Opgave Verhardingen (MOV). Dit loopt nog door in 2013.

Voor het wegbeheer wordt CROW niveau C algemeen beschouwd als een financieel optimum en in technische zin als ingrijpmaatstaf, omdat bij een lagere beheer kwaliteit de onderhoudskosten onevenredig toenemen.

Uit de sinds 2001 uitgebrachte rapportages wegbeheer blijkt voor de laatste 6 jaar de volgende trend:

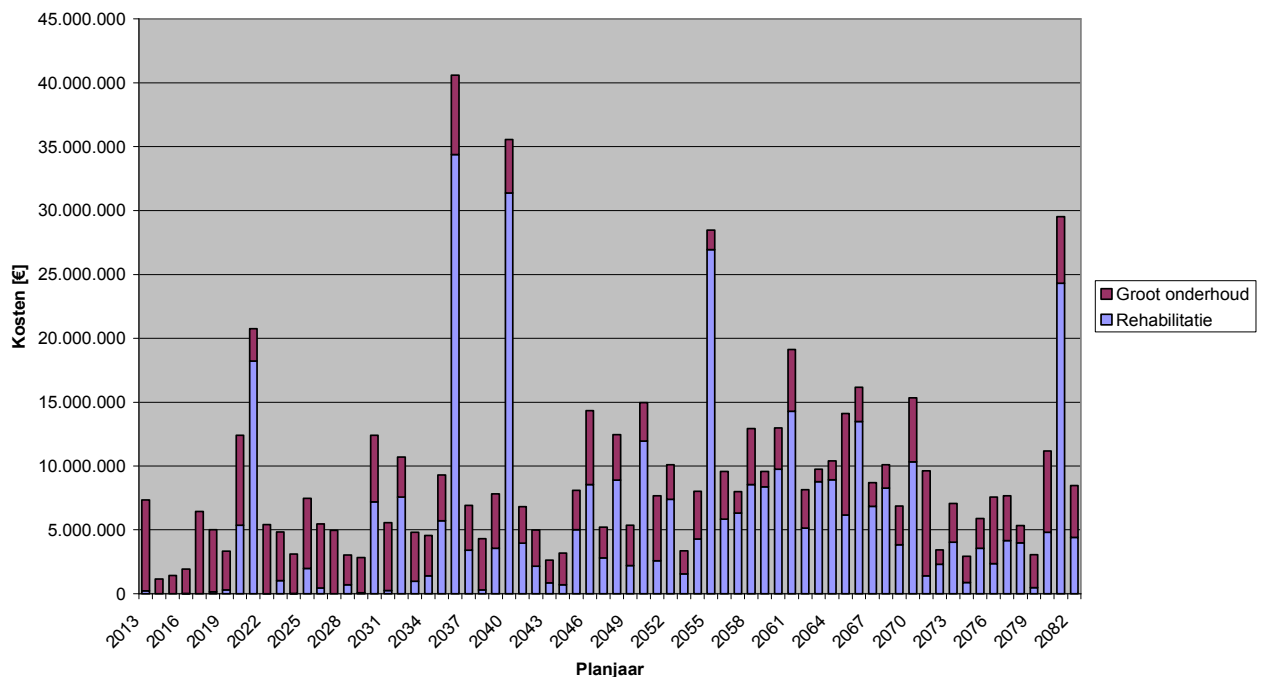
- Het percentage veilige verhardingen neemt af van 78% naar 55%,
- het percentage verhardingen dat onveilig dreigt te worden neemt toe van 4% naar 22%,
- het percentage onveilige verhardingen neemt toe van 18% naar 23%.

De hoeveelheid achterstallig onderhoud kent het volgende verloop:

- 2009: 15 miljoen euro,
- 2011: 7 miljoen euro,
- 2013: 7,5 miljoen euro.

Hierin weerspiegelt zich de positieve uitwerking van de MOV, maar tegelijkertijd is duidelijk dat er nog altijd een flinke hoeveelheid achterstallig onderhoud bestaat. In onderstaande tabel wordt een doorkijk gegeven naar de normale termijn van technische instandhouding van verhardingen (een periode van 70 jaar). Hierbij bedragen de gemiddelde kosten van instandhouding van onze verhardingen 9,28 miljoen euro per jaar. De pieken echter liggen wat verder in de tijd en kijkend naar de eerst komende 10 jaar gaat het om 7,77 miljoen Euro per jaar.

Meerjarenplanning (rehabilitatie en onderhoud)

Met het vaststellen van de Kadernota is het beschikbare budget voor verhardingen met 2 miljoen euro per jaar verhoogd naar 4,48 miljoen euro met ingang van 2014. Hiermee kunnen wij inlopen op de bestaande achterstanden en anticiperen op de komende pieken. Daarbij realiseren we ons dat dit, uitgaande van de bovenstaande prognose, nog niet afdoende is om alle verhardingen op het niveau C te brengen en te houden. We moeten de prioriteiten in het groot onderhoud van wegen en de wegconstructies dan ook uitdrukkelijk blijven baseren op objectieve technische maatstaven. Anderzijds doet het wel een beroep op innovatief werken, het bezien van de mogelijkheden om het

Verbindend Beheren

areaal te reduceren en het stimuleren van het benutten van het arbeidspotentieel van SW'ers, uitkeringsgerechtigden en leerlingbouwplaatsen, met als doel om daardoor met minder middelen wel het niveau C te benaderen. Met het oog op de veiligheidsaspecten en bijbehorende risico's van het wegbeheer zullen we de resultaten blijven volgen door objectief te monitoren en tweejaarlijks aan de gemeenteraad te rapporteren via de Bestuursrapportage Wegbeheer.

In bijlage 1 treft u een nadere toelichting aan op het beheer van verhardingen.

Verkeersvoorzieningen

Onze verkeersvoorzieningen bestaan onder meer uit bebording, bewegwijzering, geleidingssystemen en verkeersregelinstallaties. Het uitvoeringsbudget volstaat voor onderhoud op CROW niveau B en er is daarbij ruimte voor het vervangen van verouderde borden. Voor het regulier onderhoud van de verkeersregelinstallaties is een beperkt budget beschikbaar, maar er is geen structureel budget beschikbaar voor het vervangen van de installaties aan het einde van de technische levensduur. Daarom onderzoeken wij de mogelijkheden om op termijn met minder installaties toe te kunnen. Bij wegreconstructies werken wij binnen de uitgangspunten van "Duurzaam Veilig", een actieprogramma dat dient om de verkeersveiligheid op een samenhangende manier te vergroten, door herkenbare en op de wegfunctie afgestemde inrichtingsmaatregelen en maximumsnelheden. Verkeerstechnische inrichtingselementen zoals drempels, plateaus en verkeersgeleiders worden gerealiseerd en beheerd vanuit het wegbudget. Pas daarna passen wij het verkeersregime aan door middel van verkeersbesluiten en -voorzieningen. Overigens moet een aantal gebieden nog worden ingericht in het kader van "Duurzaam Veilig". Strategie is om eerst die gebieden in te richten, alvorens het verkeersregime aan te passen.

Straatverlichting

In onze gemeente bestaat de openbare verlichting uit lichtmasten en voorzieningen voor bijvoorbeeld het aanlichten van bijzondere gebouwen. In totaal zijn er 15.637 aansluitpunten op het net voor openbare verlichting. De energielasten en netwerkkosten drukken stevig op het beheerbudget en daarnaast moeten de masten, armaturen en lampen worden onderhouden en op een bepaald moment worden vervangen. Het budget volstaat voor het operationele beheer, maar het biedt weinig ruimte voor het cyclisch vervangen van lichtmasten en armaturen. Daarom volgen wij de beheerstrategie van het zo lang mogelijk in stand houden van de bestaande voorzieningen, door een accent te leggen op het dagelijks onderhoud. Als er vervanging wordt gepleegd komt er per oude lichtmast één nieuwe voor terug in de plaats. Hiermee wordt niet altijd een eigentijds lichtbeeld verkregen, omdat de onderlinge afstand van de te vervangen masten naar hedendaagse begrippen te groot is, maar we dringen zo wel de kosten voor dagelijkse storingen en het aantal klachten terug. Plaatselijk wordt van deze keuze afgeweken, uit het oogpunt van veiligheid van de openbare ruimte, maar dat is dan maatwerk op beperkte schaal, om uit te kunnen komen met de budgetten (verschuiven van prioriteiten).

Groen

Wij beheren 378 hectare openbaar groen, 43.000 bomen en 81 hectare bossen, landschappelijke beplantingen en natuurterreinen. Op basis van landelijke kengetallen volstaat ons beheerbudget voor groenonderhoud op CROW niveau C. Echter, met een nieuwe manier van werken (burgerkracht!) en een goede mix van verzorgingsonderhoud, technisch onderhoud en vraaggericht reconstructiewerk, kunnen wij plaatselijk een hogere kwaliteit realiseren. Als streefbeeld voor de onderhoudskwaliteit van het groen van met name de binnenstad, de parken en de invalswegen hanteren wij daarom niveau B.

In het groenbeheer lag het accent tot op heden vooral op verzorging van het bestaande areaal en minder op reconstructies en maatwerkoplossingen. Daardoor kon een relatief hoge kwaliteit worden gerealiseerd, soms zelfs nog hoger dan de normen in het Roosendaals Kwaliteitsprofiel. In de relatief jonge uitbreidingswijken is er dan nog niets aan de hand, maar in de oudere wijken groeit de discrepantie tussen de oorspronkelijk inrichting van de plantsoenen en de gebruikswensen van de bewoners van vandaag. De behoefte aan herinrichting en maatwerk neemt dan toe. De eerste golf van reconstructiewerk is inmiddels gerealiseerd vanuit de Groenbeheervisie en er ligt momenteel een grote opgave als gevolg van de massale boomsterfte onder kastanjes en essen. Via de Groen Water Ecologie en Landschap projecten werd een aantal grote blauwgroene structuren in Roosendaal aangepakt, waarmee invulling werd gegeven aan het groen- en landschapsbeleidsplan De Zoom van

Verbindend Beheren

West-Brabant. Roosendaal heeft brons gewonnen in de Entente Florale 2012 en de aanbevelingen uit het juryrapport zullen waar mogelijk doorwerken in onze aanpak van het beheer en in de reconstructieprojecten.

Via maatwerkoplossingen willen wij er voor zorgen dat de openbare ruimte aan de gebruikerswensen blijft voldoen. We reserveren daarom ruimte binnen het budget voor groenbeheer, ook al gaat dit ten koste van de dagelijkse verzorging vanuit het beheerbudget.

Via bewonersparticipatie in het groenbeheer, kan het beheerbeeld plaatselijk aanmerkelijk beter zijn. Diverse pilots wijzen uit dat bewoners graag hun steentje bijdragen in de verzorging van de woonomgeving, vooral als daar verhoogde gebruiksmogelijkheden tegenover staan. Zo kunnen er bijvoorbeeld eetbare tuinen ontstaan op plaatsen waar nu onbruikbaar kijkgroen ligt, of bewoners kunnen een parkje adopteren, een speelplek of een dierenwei. De ervaringen die hier zowel in Roosendaal als elders mee worden opgedaan zijn redelijk positief en wij achten de tijd rijp om dergelijke experimenten een meer structureel karakter te geven. Ook leent het groenonderhoud zich met name voor sociale activering door het benutten van het arbeidspotentieel van SW'ers en uitkeringsgerechtigden. Voor het landelijk gebied kan de Agrarische Natuurvereniging wellicht een grotere rol gaan spelen en (last but not least) mogen ook de vrijwilligers in het landschapsbeheer zeker niet onvermeld blijven.

Wij zien daarnaast mogelijkheden om te besparen op beheerkosten door het afstoten van groenvoorzieningen die zich daar voor lenen. De kaders voor de verkoop van plantsoengrond zijn hier voor verruimd en de tijd zal ons leren of dit een toegevoegde waarde heeft voor de kwaliteit van de groene buitenruimte (openbaar plus particulier).

2010 was het jaar van de Biodiversiteit en ook het jaar waarin door onze gemeente de groenbeheervisie werd vastgesteld. Een van de doelen die daarin werden gesteld was het stimuleren van de biodiversiteit. Biodiversiteit staat voor een zo groot mogelijke variatie aan levende planten en dieren. Door een weloverwogen toepassing van inheemse planten willen wij de biodiversiteit in Roosendaal bevorderen en ook door anders om te gaan met het graslandbeheer krijgen planten en dieren meer ruimte om zich te ontwikkelen. Uiteraard zullen gazons een wezenlijk onderdeel van onze groenvoorzieningen blijven uitmaken, bijvoorbeeld in de wijken, de parken en langs de invalswegen, ondanks het feit dat de diversiteit aan planten en dieren daar dan minder is. Maar we kiezen nu vaker voor andere vormen van graslandbeheer en we hebben een zonering uitgewerkt voor de intensiteit van het maaien. Bijlage 2 gaat nader in op het hoe en waarom van dit gedifferentieerde maaibeheer.

Wij streven naar een duurzaam beheer van de buitenruimte en daarbij hoort ook de keuze voor gifvrij beheer, zelfs al betekent dat soms plaatselijk een wat mindere uitstraling door onkruid op verhardingen of in het groen. Daarom hebben wij de chemische onkruidbestrijding gereduceerd tot de uiterste gevallen, waar met mechanische onkruidbestrijding echt geen afdoende resultaat kan worden bereikt. Via gerichte communicatie en intensieve samenwerking met de buurtteams willen wij bereiken dat onze bewoners zich in deze aanpak kunnen vinden en niet zelf naar de gifspuit gaan grijpen.

Straatreiniging

Straatreiniging omvat onder meer onkruidbestrijding op verhardingen, verwijderen van zwerfafval, vegen van straten, schoonhouden van kunstobjecten en plaatsen en ledigen van afvalbakken. Het betreft in totaal 449 hectare openbaar gebied, 1.080 afvalbakken en 36 kunstobjecten. Het beheerbudget is toereikend voor reiniging op CROW niveau C, op voorwaarde dat er mensen via sociale activering bij worden ingezet. Niveau C betekent dat de openbare ruimte niet altijd schoon kan zijn. De binnenstad krijgt extra aandacht, enerzijds omdat daar door de hoge publieksdruk vanzelfsprekend meer verontreiniging optreedt, anderzijds vanuit het besef dat het economisch hart van de stad een aantrekkelijk en schoon gebied dient te zijn.

Eigen verantwoordelijkheid voor het schoonhouden van de stad is een vast onderdeel van de horeca- of standplaatsvergunningen, die voorschrijven dat een ondernemer de directe omgeving van zijn activiteiten schoonhoudt. Ook evenementen en kermissen kennen al jaar en dag de voorwaarde dat de organisator zorgt draagt voor het schoonhouden van de locatie. In woonwijken zijn plaatselijk bewonersgroepen actief in het schoonhouden van de openbare ruimte en desgewenst worden zij gefaciliteerd door de gemeente. Zo zijn bijvoorbeeld bewoners van het dorp Wouwse Plantage regelmatig actief om zwerfvuil te verwijderen (de bezem door De Pin). Het onderhoud van

straatmeubilair leent zich voor burgerparticipatie en sociale activering en daar zullen de mogelijkheden verder voor worden uitgewerkt. Momenteel is de lijn dat we waar mogelijk versleten straatmeubilair definitief verwijderen.

Speelvoorzieningen

Wij hebben uiteenlopende speelvoorzieningen voor verschillende leeftijdscategoriën, omdat de speel behoefte van peuters nu eenmaal heel anders is dan die van adolescenten. Het voorzieningenniveau varieert van afgebakende plekken met speeltoestellen tot trapvelden en jongerenontmoetingsplaatsen. De laatste jaren streven we er naar om meer natuurlijke speelgelegenheden in de openbare ruimte te integreren. Gemeentebreed gaat het om een totale oppervlakte van bijna 8 hectare, voorzien van 931 elementen voor sport en spel. We volgen de leeftijdsopbouw van de kinderen in de buurt en streven naar aanpassing van de speelvoorzieningen naarmate de kinderen “er uit groeien”. Het beheerbudget volstaat nauwelijks om de voorzieningen te onderhouden en er is geen ruimte om het voorzieningenniveau in de huidige omvang actueel te houden. Daarom worden versleten speeltoestellen verwijderd in plaats van vervangen en als voorzieningen in een bepaalde buurt niet meer aansluiten bij de leeftijdscategorie worden ze verwijderd en elders ingezet. Per saldo loopt het voorzieningenniveau daardoor sneller terug dan het aantal kinderen in de betreffende leeftijd. Ouders van de doelgroep spelen een belangrijke rol, want zonder hun tijdige meldingen en bijsturing, bijvoorbeeld op het gebied van zwerfvuil, zou het beheerbeeld aanmerkelijk minder gunstig zijn. Er wordt dan ook veelvuldig contact onderhouden met de ouders. Woningbouwcorporatie Aramis Allee Wonen is eveneens actief, door hun bijdragen aan aanleg en beheer van voorzieningen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld ballcourt Kroeven).

Oppervlaktewater

Het beheer van het oppervlaktewater gebeurt in samenwerking en nauw overleg met waterschap Brabantse Delta. De grotere watergangen die een afvoerende functie hebben in het regionale watersysteem vallen onder het waterschap, maar de gemeente heeft altijd nog de ontvangstplicht voor drijfvuil en baggerspecie. Ook hebben we de ontvangstplicht voor het vrijkomende maaisel uit de watergangen van het waterschap. Vijvers en andere stilstaande waterpartijen met de bijbehorende oeverzones en beschoeiingen beheren we volledig zelf. Het betreft totaal circa 30 hectare oppervlaktewater, 45 kilometer oeverlengte en vele hectares aan retentievoorzieningen. Voor de haven zijn wij als vaarwegbeheerder aan zet om de vaardiepte in orde te houden. Daarnaast beheren we 211 kilometer sloten, voornamelijk bermsloten in het buitengebied. De beheerkosten van oppervlaktewater bestaan voor een belangrijk deel uit maaien van de water- en oeverbegroeiing. De kosten van de bermsloten bestaan vooral uit het jaarlijks maaien van de sloten en het afvoeren van het maaisel. Met uitzondering van de ontvangstplicht van de baggerspecie van het waterschap zijn er voor het baggeren van de watergangen geen middelen gereserveerd. Vervangingsinvesteringen zijn nauwelijks aan de orde en treden vooral op bij oevers die permanent van een oeververdediging zijn voorzien (damwanden van de havens vallen onder civieltechnische kunstwerken). Oevervoorzieningen zonder permanente noodzaak worden zo veel mogelijk verwijderd als ze versleten zijn en de oever wordt dan onder een natuurlijk talud afgewerkt, waarbij wordt overgeschakeld op een meer ecologische vorm van beheer. Op plaatsen waar het cultuurhistorische karakter de oevervoorzieningen noodzakelijk maakt of ter bescherming van kunstwerken (stuwen, duikers, enzovoort) worden ze in stand gehouden. Het merendeel van onze waterpartijen wordt (extensief) gebruikt voor de hengelsport, onder de verantwoordelijkheid van de Roosendaalse Hengelsportagglomeratie binnen de bebouwde kom en de visvereniging Geduld Brengt Vis buiten de bebouwde kom. Zij zijn verantwoordelijk voor het visstandbeheer en ze werken daarvoor samen met Sportvisserij Nederland. Door het overwegend machinale onderhoud speelt participatie op het beheer van oppervlaktewater nauwelijks een rol. Voor het beheer en onderhoud van de duikers zijn geen middelen beschikbaar.

Civieltechnische kunstwerken

Wij beheren 120 civieltechnische kunstwerken, zoals bruggen, viaducten, kademuren, damwanden, muurtjes, tunnels, geluidschermen en steigers. Door het structureel te lage onderhoudsbudget blijft het beheer beperkt tot het beteugelen van veiligheidsrisico's (omvallen, doorzakken, instorten), door de openbare ruimte ter plaatse af te zetten. Waar mogelijk worden versleten civieltechnische kunstwerken verwijderd, denk aan vermolmde steigers die al jaren niet meer kunnen worden gebruikt. Kunstwerken die onmisbaar zijn komen een bepaald moment in een vervangingsfase. De gemeente

Verbindend Beheren

staat momenteel voor grote investeringen in civieltechnische kunstwerken. Met name moeten bruggen worden vervangen of opgeknapt en damwanden in de Vliet moeten worden vervangen. Via de Kadernota is hier extra ruimte voor vrijgemaakt (300.000 euro per jaar).

Monitor

Om zicht te kunnen houden op de beheer kwaliteit van het openbaar gebied hebben wij een buitenruimte monitor uitgewerkt, waarmee de actuele kwaliteit van alle elementen in de openbare ruimte in kaart wordt gebracht. De eerste opname werd uitgevoerd in juni 2012, waarbij de beheertoestand van de openbare ruimte werd bepaald op 150 locaties, representatief verspreid over heel het gemeentelijke grondgebied. Met uitzondering van die van de wegen, lag de gemeten beheer kwaliteit voor de meeste onderdelen van de openbare ruimte op CROW niveau A en B. Hierbij moet worden opgemerkt dat het werkelijke effect van de bezuinigen op dat moment nog niet meetbaar was.

De buitenruimte monitor laat zien dat de kwaliteit van de wegen grotendeels op niveau C en voor een deel op niveau D scoort, met name de elementenverhardingen (20% op D). Bij de asfaltwegen wordt het effect van de Majeure Opgave Verhardingen zichtbaar door een lagere score van niveau D (10%). Behalve eerdere rapportages over het wegbeheer en de berekeningen, gemaakt in de aanloop naar de buitenruimtenota, maakt ook de monitor duidelijk dat de wegen een zorgpunt blijven.

Om zicht te houden op de ontwikkeling van de openbare ruimte wordt de monitor jaarlijks uitgevoerd. Hierdoor houden we een vinger aan de pols en kunnen we bepalen wanneer de toestand te ver achteruit gaat en ingrijpen aan de orde komt.

Actualiseren

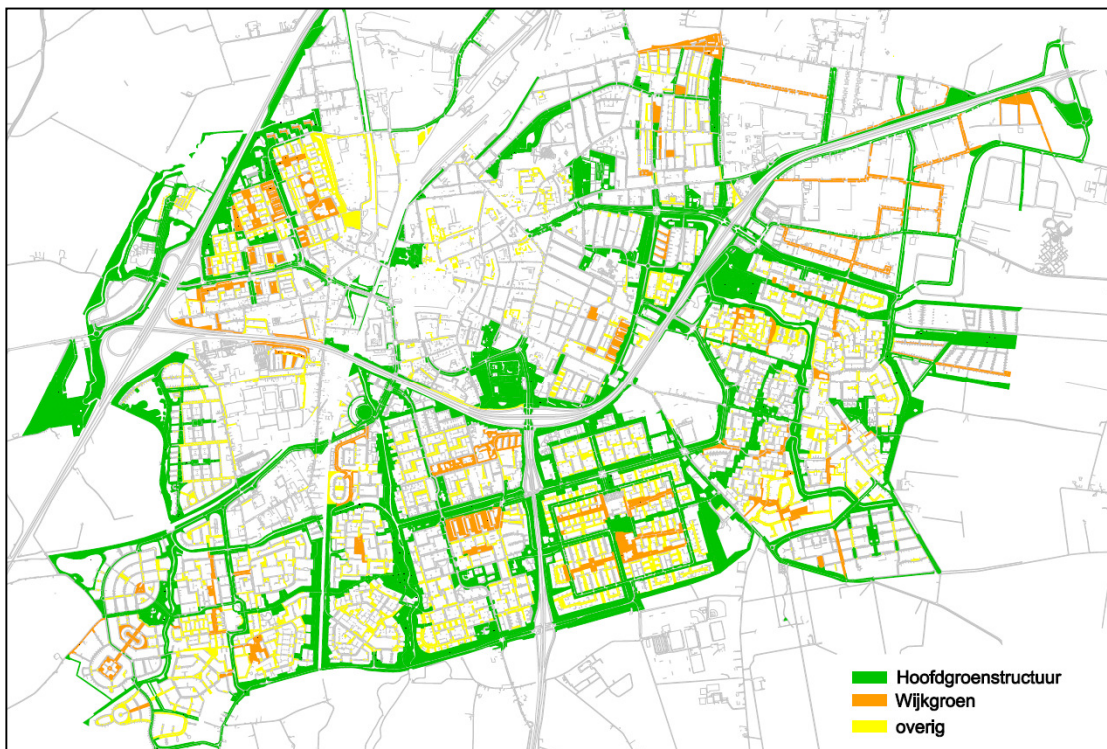
Veel van onze wijken werden ontwikkeld in een periode met hele andere opvattingen over de inrichting van de openbare ruimte. "Verboden over het gras te lopen" is er daar een van. Van kijkgroen naar gebruiksgroen en van sierplantsoen naar ecologisch groen zijn trends die elkaar in korte tijd opvolgden. Het sterk toegenomen autogebruik heeft zijn weerslag op de verkeersveiligheid en op parkeersituaties in de wijken. Dergelijke zaken raken aan de inrichtingskwaliteit van de openbare ruimte en dat los je niet op met het dagelijks onderhoud. Daarvoor moeten wij onze buitenruimte actualiseren.

Beheren is ook renoveren

Het nut van zorgvuldig onderhoud eindigt, waar de functionaliteit van de openbare ruimte ter discussie staat. In dergelijke situaties zullen wij vraaggericht of planmatig moeten gaan renoveren. Vanuit de groenbeheersvisie werden de meest dringende situaties in het openbaar groen al aangepakt en de beheerbudgetten zullen nu ook voor verder maatwerk nodig zijn. Wijkperspectieven en wijkactieplannen geven aan waar de prioriteiten liggen in de dorpen en wijken en daar komen ook prioriteiten op het gebied van de inrichting van de openbare ruimte mee in beeld. Die pakken we op met renovaties die sober, robuust en onderhoudsvriendelijk uit te voeren zijn. Uitgangspunt daarbij is dat we de nieuwe buitenruimte waar mogelijk ook onder gaan brengen bij een Vereniging van Eigenaren.

Respect voor kwaliteit

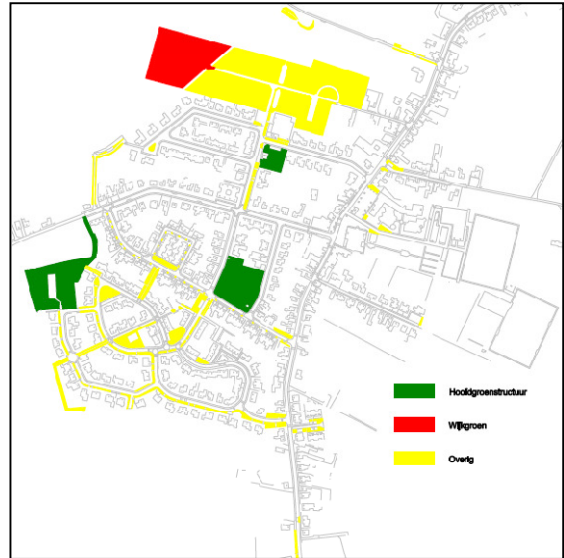
Sober, robuust en doelmatig renoveren past in een tijdgewricht waarin de bomen niet meer tot in de hemel groeien. Maar niet zonder plaatselijk accenten van hoge inrichtingskwaliteit te realiseren. Zo hebben wij bijvoorbeeld enkele parken die door gerenommeerde landschapsarchitecten werden ontworpen. Kwaliteit om trots op te zijn en te koesteren! Daarom markeren wij de structuren die we dermate belangrijk vinden dat we daar strakkere kaders voor willen stellen, zowel voor wat betreft het inrichtingsniveau als voor het bijbehorende beheer en onderhoud. Hiertoe hebben wij het groene areaal ingedeeld in groene hoofdstructuur, wijkgroen en overig groen op wijk-, buurt- en straatniveau.

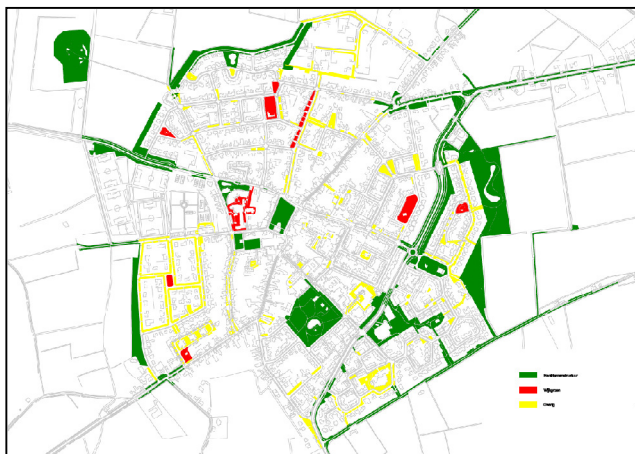
Groenstructuur Roosendaal

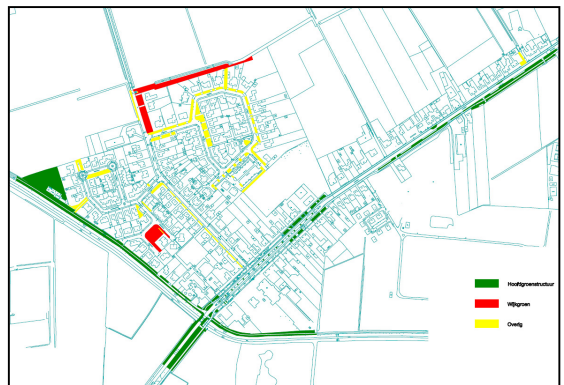
Groenstructuur Moerstraten

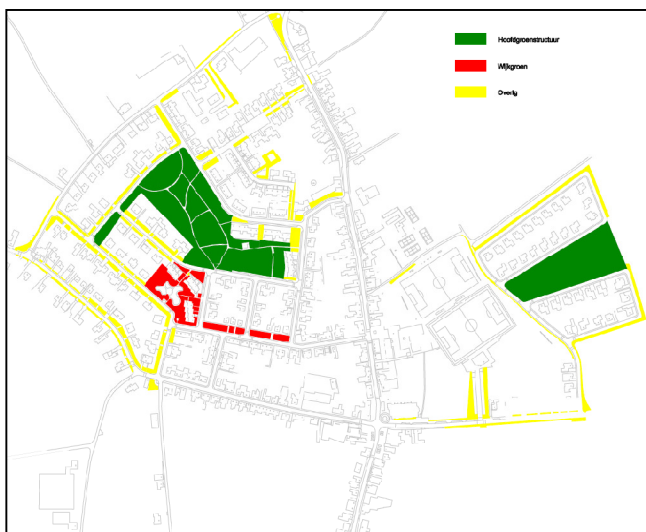
Groenstructuur Heerle

Groenstructuur Wouw

Groenstructuur Wouwse Plantage

Groenstructuur Nispen

Verbindend Beheren

De groene hoofdstructuur omvat de grote ecologische zones, parken en lanen, waarvan wij het voortbestaan van de structuur als geheel van groot belang achten. De hoofdstructuur functioneert immers op het niveau van de stad of het dorp als geheel. Doelstellingen op het gebied van waterhuishouding, ecologie en duurzaamheid worden met name in de hoofdstructuur gerealiseerd. Hier treffen we ook de groengebieden aan met een bijzondere inrichtingskwaliteit, een samenhangende landschapsarchitectuur of een waardevolle cultuurhistorie. Dit beperkt de mate waarin wij kunnen inspelen op bewonerswensen.

Het wijkgroen of buurtgroen biedt al meer mogelijkheden om daar op in te kunnen spelen, vooral als de wensen door een groep van bewoners worden ondersteund.

Het overige groen functioneert op staat- en woningniveau en hier is de binding met individuele bewoners wellicht het grootst. Het betreft kleinere oppervlakten (boomspiegels, kleine plantvakken), waarvoor we met bewoners “aan de keukentafel” kunnen bekijken welke omvormingen mogelijk zijn en hoe beheerproblemen op maat kunnen worden opgelost. Deze categorie groen leent soms zich ook voor volledige privatisering.

De groenstructuurkaarten vormen hiermee een ordenend principe voor het leveren van maatwerk in de buitenruimte, de inzet van gemeentelijke capaciteit en de mogelijkheden voor bewonersparticipatie. Uiteraard heeft ook het buitengebied een groene hoofdstructuur, bestaande uit Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Ecologische Verbindingszones (EVZ) en allerlei kleine landschapselementen die de groenblauwe dooradering van het landelijk gebied vormen. Ook hiervoor geldt dat participatie bij de uitvoering mogelijk is, bijvoorbeeld via vrijwilligers (knotten, hakhoutbeheer) of onder het Stimuleringskader groenblauwe diensten (Stika).

Veiligheid

Veiligheid is een belangrijk aspect in de openbare ruimte en de kwaliteit van de inrichting draagt daar in sterke mate aan bij. Uitzicht en overzicht bevorderen de verkeersveiligheid, maar ook de inbraakgevoeligheid in de buurt. Verlichting speelt ook een rol, want we willen kunnen zien wie er aan komt in het donker. Maar als er geen sociale controle is, werkt extra verlichting niet en creëren we schijnveiligheid. Daarom werken wij er aan om met herinrichting van de openbare ruimte de veiligheid te waarborgen en de Stichting Veilig Ontwerp en Beheer heeft daar tal van aanbevelingen voor. Maar ook de mate waarin mensen op straat komen speelt een belangrijke rol. Uit onderzoeken van het CROW is bijvoorbeeld gebleken, dat het aantal inbraken in een wijk afneemt met 9 stuks per 1000 inwoners per extra participierend persoon in de openbare ruimte. Extra “ogen en oren in het veld” in de zin het van beheer of buurtpreventieteam werpen dus duidelijk hun vruchten af.

Private buitenruimte

Waar dat mogelijk is willen wij het actualiseren van de openbare ruimte laten samengaan met nieuwe afspraken over het beheer. Het is immers geen absolute noodzaak dat de gemeente in alle situaties het beheer in eigen hand moet houden (of nemen, in het geval van nieuwbouwlocaties). Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om door bebouwingsblokken ingesloten gebieden zodanig in te richten, dat ze volledig in zelfbeheer kunnen worden uitgegeven, maar niet zonder er een bepaalde contractvorm aan ten grondslag te leggen. Verenigingen van eigenaren kunnen dan bijvoorbeeld als contractpartner optreden. De meest vergaande vorm hiervan is verkoop van gemeente-eigendom, zoals we dat kennen bij “verkoop plantsoengrond”. Buiten de normale ruimtelijke – en gebruikskaders (bestemmingsplan, vergunningenbeleid) houdt dan de overheidsbemoeienis op.

Organiseren

Hieronder werken wij de doelstelling en de uitgangspunten van de buitenruimtenota uit tot een pragmatische en operationele aanpak van het beheer en onderhoud. In onze nieuwe koers voor het beheer van de openbare ruimte willen wij een beroep doen op de burgerkracht van onze bewoners. We ontschotten de technische beheerdisciplines (op termijn zal dit leiden tot een andere opzet van de gemeentebegroting) en de organisatie van het werk, zodat er daadwerkelijk een integrale aanpak van de openbare ruimte kan ontstaan. Met uitstraling naar en doorwerking op het particuliere domein. Dan kunnen we werkelijk spreken van een integrale aanpak van de buitenruimte.

Burgerkracht

In 2012 stond het bewonerscongres Roosendaal ontmoet Roosendaal in het teken van de burgerkracht en er was veel enthousiasme om die burgerkracht verder te ontwikkelen. Een gemeente mag zich daar gelukkig mee prijzen en het is nu zaak om middelen (organisatiekracht, personeel en budget) vrij te spelen om verder te gaan op die koers. Wij experimenteren al enige tijd met bewonersparticipatie in het beheer van de openbare ruimte (zie bijlage 3) en we ontdekken daarbij vooral goede mogelijkheden in het groenbeheer en in het schoonhouden van de woonomgeving. Andere onderdelen van de openbare ruimte lenen zich daar in onze ogen minder goed voor. Overigens is bewonersparticipatie “geen moeten maar mogen”. Participatie levert betrokkenheid op en directe invloed op het beheer van de buitenruimte. Door eigen inzet kunnen inwoners een bijdrage leveren aan een hogere onderhoudskwaliteit van de woonomgeving.

Van normgericht naar vraaggericht

Wij hebben onze bedrijfsvoering voor het onderhoud van het openbaar gebied ingeregeld op het realiseren van het Roosendaals Kwaliteitsprofiel uit het BVG en we signaleren dat we de daarin geprogrammeerde beheerkwaliteit niet meer kunnen waarmaken. De beheerbudgets schieten daarvoor tekort. Als we desondanks blijven streven naar die hoge maatstaf gaat dat sterk ten koste van de flexibiliteit om in te kunnen spelen op bewonerswensen. Temeer omdat we in toenemende mate geconfronteerd worden met situaties, waar het handhaven van de bestaande inrichting van de openbare ruimte niet langer zinvol is, omdat die niet meer aansluit bij de eisen van deze tijd. Op deze manier verdergaan zorgt er voor dat we niemand meer blij kunnen maken. We kiezen er daarom voor om ruimte vrij te maken om vraaggericht te werken. Wij aanvaarden dat er locale accentverschillen ontstaan in de beheerkwaliteit van de openbare ruimte, doordat bewoners in meerdere of mindere mate zelf actief worden in het openbaar gebied. Daar waar het BVG gebaseerd was op een vast omschreven beheerkwaliteit volgens het Roosendaals Kwaliteitsprofiel, zal het nieuwe beheerbeleid leiden tot maatwerk en differentiatie.

Buurtteams

Om de betrokkenheid met de bewoners te vergroten, schakelen wij over op een kleinschaliger indeling van onze uitvoeringsorganisatie, door het instellen van buurtteams, die de regie voeren op het reguliere onderhoud. Deze teams functioneren op een schaal van maximaal één wijk of dorp (waar nodig op een kleiner gebied) en zij staan in direct contact met de bewoners. De teams zijn op de hoogte van alle geplande onderhoudsmaatregelen voor hun gebied (ongeacht wie ze uitvoert) en van alle afspraken met de bewoners. Omdat zij direct aanspreekbaar zijn kunnen zij de afweging maken of ze “à la minute” moeten inspringen op meldingen in het gebied, of dat de wensen in de reguliere planning kunnen worden ingepast. Zo wordt in onderlinge samenspraak de balans bewaakt tussen snel op wensen inspelen en efficiënt werken. Waar nodig trekt het buurtteam met bewoners en aannemers in één werkgang door de buurt. Tijdens de consultatie werd door een aantal bewonersplatforms aandacht gevraagd voor het verder uitwerken van hun rol en een zorgvuldige communicatie tussen de betrokkenen. Ook de onderlinge samenhang met het werk van de wijkteams, buurtpreventieteams, ondernemers, verenigingen, enzovoort is hierbij van belang. Gaandeweg de implementatie zullen we dit samen met alle belanghebbenden uitwerken.

Doel van deze aanpak met buurtteams is om een direct aanspreekbare uitvoeringsorganisatie in de woonomgeving op de been te brengen en los te komen van de technisch gescheiden benadering van

Verbindend Beheren

het wijkonderhoud, waarbij diverse ploegen, schijnbaar zonder onderlinge afstemming, hun eendimensionale taak uitvoeren.

In 2013 experimenteren wij met deze buurtteams in de wijken Centrum, Kalsdonk en Burgerhout. De keuze voor deze wijken hangt samen met het gegeven dat er geen aannemerscontracten lopen, die van invloed zouden kunnen zijn op het zoeken naar een nieuwe werkwijze, in samenspraak met de bewoners. Hierbij werken we uit op welke schaalgrootte de buurtteams structureel kunnen worden ingezet en op welke manier de taken van onze netwerkpartners in de nieuwe bedrijfsvoering kunnen worden geïntegreerd. Bijvoorbeeld met Saver en WVS willen we komen tot een andere invulling van de samenwerking. Ook onderzoeken we hoe de nieuwe werkwijze goed kan aansluiten bij de rol van de bewonersplatforms.

De buurtteams bestaan uit medewerkers van ons eigen team Uitvoering, WVS en werkzoekenden via Sociale Zaken (sociale activering), waar nodig aangevuld met mensen van aannemersbedrijven en Saver. Doordat mensen met beperkingen en werkzoekenden kunnen gaan deelnemen in de buurtteams, wordt synergie bereikt tussen de overheidsbudgetten van het sociaal domein en die van het beheer van de openbare ruimte. Concreet betekent dit meer mensen aan het werk, met gelijkblijvende kosten. Voordeel voor werkzoekenden is dat zij op deze manier deelnemen aan het arbeidsproces en daarmee aantrekkelijk blijven voor de arbeidsmarkt.

Een integrale uitvoering van het reguliere werk kan worden bereikt door af en toe gezamenlijk met alle partijen letterlijk en figuurlijk de bezem door de buurt te halen. De ervaring is dat maar een klein percentage mensen structureel als vrijwilliger wil participeren, maar als er een paar keer per jaar wijkgerichte actiedagen worden gehouden, zijn velen bereid om mee te helpen. Op welke schaal dan ook, participatie zorgt er voor dat de bewoners zelf verantwoordelijkheid voelen voor hun buurt, met als resultaat minder nadruk op overheidsbemoediging en verhoging van de sociale betrokkenheid bij de buurt.

De kwaliteit wordt bewaakt door de uitvoerders die de buurtteams aansturen.

Buitenmakelaar

Bewonerscontacten in het veld, maar ook klachten, meldingen en vragen via het KCC zijn het vertrekpunt voor het leveren van maatwerk. Maar niet alle maatwerk ligt binnen het bereik van de buurtteams. Er spelen immers ook inrichtingsvraagstukken in de openbare ruimte. Op dat moment komt het nieuwe werkveld van de "buitenmakelaar" van het team Beheer Openbare Ruimte in beeld. Wij gaan een drietal beheerders inschakelen als buitenmakelaar om inrichtingsvraagstukken in overleg met de bewoners integraal op te pakken en heldere afspraken te maken over participatie in beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Zij zijn duidelijk aanspreekbaar voor de bewoners en minimaal voor de helft van hun tijd actief in gesprek in het veld en aan de keukentafel. Zij organiseren ook de uitvoering van de afgesproken herinrichting en bewaken in het veld de gerealiseerde kwaliteit. De buitenmakelaars werken nauw samen met de wijkmanagers en zij maken gebruik van elkaars netwerken.

Groot onderhoud, reconstructie, stedenbouwkundige ontwikkeling

Naast dagelijks onderhoud en kleinschalige inrichtingsvraagstukken zijn er ook de grotere reconstructiewerkzaamheden en het groot onderhoud, gebaseerd op technische inspecties, zoals boomonderzoek en wegininspecties. Hiervoor wordt jaarlijks het Onderhoudsplan Openbare Ruimte (OOR) door de raad vastgesteld. Voor deze grotere werkzaamheden benaderen wij de openbare ruimte als een organisch geheel en dat is daarmee meer dan een optelsom van beheercategorieën. Ook stedenbouwkundige ontwikkelingen dragen dit karakter. Dergelijke projecten pakken we op in een volledig herontwerp van de betreffende locatie, met als doel om te komen tot een eigentijdse en functionele inrichting. Ons team Ingenieursbureau stuurt op het proces van ontwerpen, bestek schrijven, aanbesteden en toezicht houden op de kwaliteit van het werk van de aannemers. Uit ervaringen van de laatste jaren (waarbij we hebben gestreefd naar minder dagelijks toezicht op de uitvoering van dergelijk werk) blijkt dat extra toezicht tijdens de uitvoering zijn waarde bewijst in de beheerfase. Een optie is om dergelijke werken gedurende een langere termijn in onderhoud te geven bij de aannemer. Dit geeft een impuls voor de werkgelegenheid in de markt en het borgt de zorgvuldige uitvoering van aanlegwerkzaamheden.

Meldingen en klachten

Door werken met buurtteams kunnen veel klachten en meldingen rechtstreeks in overleg worden opgelost. Daarnaast is er een veelheid aan kanalen om bij de gemeente aan te kloppen. Daarom zoeken we naar een uniform systeem, waarin de melders zelf en de bewonersplatforms de status van afhandeling kunnen volgen. Dit zal in combinatie met het nog in te richten Klant Contact Centrum (KCC) verder worden vormgegeven. Overigens verwachten wij dat veel meldingen in overleg met de buurtteams ter plaatse al kunnen worden opgelost.

Planning en communicatie

We organiseren aldus een driedeling in schaalniveau van werken, waarbij het per niveau duidelijk moet zijn wanneer er moet worden opgeschaald van buurtteam naar buitenmakelaar naar beheerders en ingenieursbureau. Die rollen moeten in- en extern goed worden uitgewerkt en gecommuniceerd. Ook de keuze om niet langer vanuit een gefixeerd kwaliteitsniveau te werken maar veel meer vraaggericht te werken vergt de nodige toelichting. Ook moet het instrumentarium (beheerplan, reconstructieplan) en de communicatiekanalen (website, KCC, wijkschouw) passen bij de nieuwe manier van werken. In samenwerking met onze bewonersplatforms kunnen we bijvoorbeeld gaan onderzoeken of de wijkschouw als instrument door de nieuwe manier van werken kan komen te vervallen. Er komt immers een uitvoeringsorganisatie tot stand, die veel meer is toegesneden op het leveren van maatwerk, zonder te hoeven wachten op de periodieke schouw. Dit wordt in de loop van 2013 verder uitgewerkt. We hanteren hierbij de volgende planning:

- mei 2013   Introduceer buitenmakelaars
- juni 2013   Start pilot in de wijken Centrum, Kalsdonk en Burgerhout
- 2^e helft 2013   Verdere uitwerking met netwerkpartners en evaluatie pilot
- 2014   Opschalen van de nieuwe werkwijze naar hele gemeente
- januari 2015   Volledig over op nieuwe werkwijze

Budgetteren

In tijden van krimpemde overheidsfinanciën zoeken wij naar een nieuwe balans tussen de kwaliteit van beheer en onderhoud, de noodzaak om de buitenruimte plaatselijk te actualiseren, de wens om meer in samenspraak met onze bewoners te beheren en de middelen om dit te realiseren, in termen van geld en menskracht. We zullen dan ook opnieuw moeten budgetteren. In dit verband wordt in de Bestuursscan “Veerkrachtig Bestuur in Brabant” aangekaart dat een aantal beheerplannen niet actueel is, waardoor er wellicht onvoldoende middelen worden gereserveerd voor het onderhoud en het risico ontstaat op achterstallig onderhoud.

Budget ijken

Wij hebben ons beschikbare beheerbudget geïjkt met landelijk toegepaste eenheidsprijzen, gericht op het duurzaam in stand houden de openbare ruimte. Duurzaam in stand houden betekent behalve het dagelijks onderhoud ook het tijdig reconstrueren en actualiseren op het wenselijke gebruik van de voorzieningen. Hiervoor hebben we onze netto uitvoeringsbudgets in beeld gebracht, dat wil zeggen de beheerbudgets exclusief de vaste kosten van beheerplanning, inspecties, energie, afvalverwerking en dergelijke. Op een aantal onderdelen is daarbij gebleken dat bijstellingen onvermijdelijk zijn.

Budget aanpassen

Via de Kadernota 2014 heeft de raad besloten om de budgetten voor verhardingen en civieltechnische kunstwerken te verhogen met respectievelijk 2 miljoen euro en 0,3 miljoen euro. Met ingang van 2014 gaat het dan om de volgende bedragen:

verhardingen	4.482.753
groen	3.773.568
verkeersvoorzieningen	709.527
straatreiniging	1.096.131
openbare verlichting	672.227
speelvoorzieningen	369.860
oppervlaktewater	480.533
civieltechnische kunstwerken	594.796
TOTAAL	12.179.395

Met dit totaalbedrag kunnen wij onze buitenruimte beheren zoals eerder in deze nota is verwoord.

Bijlagen

Bijlage 1: Beheer verhardingen

Bijlage 2: Gedifferentieerd maaibeheer

Bijlage 3: Participatie beheer openbare ruimte

Bijlage 1: Beheer verhardingen

Voorgeschiedenis

In 2008 is het door de raad in 2001 vastgestelde Beheerbeleid Verhardingen en Groen (BVG) verlopen. In de commissie Omgeving van 22 maart 2011 is aan de organisatie gevraagd om te komen met een nieuw kwaliteitsprofiel voor de openbare ruimte. Het ontbreken van de andere beheerdisciplines in het BVG, de druk op de gemeentebegroting, een andere manier van beheren, de veranderende rol van de overheid, het ontschotten van budgetten, meer ontwikkelingsgericht beheren en een meer integrale aanpak, het zijn allemaal ingrediënten voor een nieuw beheerbeleid met een nieuw kwaliteitsprofiel dat voldoet voor de komende jaren.

Methodiek

In 2012 is gestart met een integrale budgetanalyse op het huidige areaal, waarbij eenheidspreizen zijn geijkt en de begroting als kader is beschouwd. De analyse is gedaan op basis van de landelijke toegepaste en erkende methodes van het CROW, waarbij een onderscheid wordt gemaakt in 5 kwaliteitsniveaus, A+, A, B, C en D, respectievelijk van zeer goed tot slecht. Er is gekeken naar wel en niet beïnvloedbare kosten en naar de mogelijkheden van het ontschotten van budgetten. Conclusie van de analyse was, dat bij het financieel ontschotten van alle beheerdisciplines onze budgetten slechts volstaan voor beheer op niveau D. Deze lage score wordt veroorzaakt door het budget voor het beheer van verhardingen.

Monitor

Om een nader beeld van de huidige kwaliteit van de openbare ruimte te krijgen, is er een buitenruimte monitor uitgewerkt op basis van objectieve meetindicatoren. De eerste schouw is uitgevoerd in juni 2012, waarbij de beheertoestand van de openbare ruimte werd bepaald op 150 locaties van 100 x 100 m², representatief verspreid over het gemeentelijke grondgebied. Uit de monitor blijkt dat de kwaliteit van de verhardingen vaak op niveau C scoort en zelfs al voor een deel op niveau D, met name de elementenverhardingen (20% op D). Bij de asfaltverhardingen wordt het effect van de Majeure Opgave Verhardingen (MOV) zichtbaar door de relatief lage score van niveau D (10%). Behalve de eerdere BVG rapportages en de analyses voor de buitenruimtenota maakt ook de monitor duidelijk dat de verhardingen kwalitatief minimaal tot slecht zijn.

Analyse

Trendanalyse: Op basis van de vanaf 2001 uitgevoerde wegbeheer rapportages, is voor de laatste 6 jaar de volgende trend te schetsen:

- Het percentage veilige verhardingen neemt af van 78% naar 55%,
- het percentage verhardingen dat onveilig dreigt te worden neemt toe van 4% naar 22%,
- het percentage onveilige verhardingen neemt toe van 18% naar 23%.

De hoeveelheid achterstallig onderhoud kent het volgende verloop:

- 2009: 15 miljoen euro,
- 2011: 7 miljoen euro,
- 2013: 7,5 miljoen euro.

Het verschil tussen 2009 en 2011 is te verklaren door de impuls die heeft plaats gevonden door de Majeure Opgave Verhardingen en het Collegeprogramma 2007.

Als we kijken naar de leeftijdsopbouw van de verhardingen, treedt er in 2020 een eerste grote piek op als gevolg van benodigde instandhoudingskosten. Kijken we naar de technische instandhoudingstermijn van verhardingen (een periode van 70 jaar) dan bedragen de gemiddelde kosten van instandhouding 9,28 miljoen euro per jaar. Voor de eerst komende 10 jaar is dat 7,77 miljoen euro per jaar. Het uitbestedingsbudget voor 2014 bedraagt slechts 2,48 miljoen euro.

Uit een integrale budgetanalyse blijkt dat het tekort voor het beheer van verhardingen het grootste knelpunt vormt. Maar ook voor de andere beheerdisciplines zijn de budgetten op termijn maar net toereikend om te beheren op kwaliteitsniveau C (het minimale niveau). De kwaliteit van deze disciplines neemt momenteel geleidelijk af. Dit betekent dat er niet geschoven kan worden met

Verbindend Beheren

budgetten vanuit andere disciplines. Daarom willen wij via de Kadernota 2014 extra budget vragen voor de verhardingen.

Beoogd resultaat

Beoogd resultaat is het op het minimale veiligheidsniveau (niveau C) verkrijgen van de verhardingen voor alle gebruikers. Om de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk te benutten, noodzaakt dit tot een sobere en doelmatige inrichting en onderhoud. De benodigde middelen dienen in de meerjarenbegroting te zijn opgenomen.

Argumenten

Een goed onderhouden infrastructuur is een randvoorwaarde voor de economische bereikbaarheid en maatschappelijke ontwikkeling van de gemeente. Is deze slecht ingericht of onderhouden, dan kan het gebruik van het openbaar gebied op weinig draagvlak bij bewoners en bezoekers rekenen. Het bezorgt de gemeente een slecht imago en de leefbaarheid en beleving van bewoners gaat achteruit, evenals de veiligheid.

Verhardingen vormen een groot aandeel van onze kapitaalgoederen. Het niet tijdig uitvoeren van onderhoud leidt onvermijdelijk tot kapitaalvernietiging en niet tot een duurzame instandhouding van de openbare ruimte. Met het oog op de milieubelasting wordt zoveel als mogelijk verhardingsmateriaal hergebruikt.

Kanttekeningen en risico's

Als wij geen extra middelen kunnen vrijmaken voor het beheer van verhardingen, leidt dat mogelijk tot imagoschade, kapitaalvernietiging, vermindering van de leefbaarheid, onveiligheid en een toename van aansprakelijkstellingen voor (letsel)schade. De provincie houdt toezicht op gemeentebegrotingen en in die verantwoordelijkheid heeft zij ons naar aanleiding van de begroting 2012 laten weten, dat wij aandacht moeten besteden aan de financiële consequenties van de instandhouding van onze kapitaalgoederen.

Financieel

Met het vaststellen van de Kadernota is het beschikbare budget voor verhardingen met 2 miljoen euro per jaar verhoogd naar 4,48 miljoen euro met ingang van 2014. Hiermee kunnen wij inlopen op de bestaande achterstanden en anticiperen op de komende pieken. Daarbij realiseren we ons dat dit nog niet afdoende is om alle verhardingen op het niveau C te brengen en te houden. Anderzijds doet het wel een beroep op innovatief werken, het bezien van de mogelijkheden om het areaal te reduceren en het stimuleren van het benutten van het arbeidspotentieel van SW'ers en uitkeringsgerechtigden met als doel om daardoor met minder middelen het niveau C wel te benaderen. Met het oog op de veiligheidsaspecten en bijbehorende risico's van het wegbeheer zullen we de resultaten blijven volgen door objectief te monitoren en tweejaarlijks aan de gemeenteraad te rapporteren via de Bestuursrapportage Wegbeheer.

Bijlage 2: Gedifferentieerd maaibeheer

2010 was het Jaar van de Biodiversiteit en ook het jaar waarin de groenbeheervisie voor Roosendaal werd vastgesteld. Een van de doelen uit die visie was het stimuleren van de biodiversiteit. Biodiversiteit staat voor een zo groot mogelijke variatie aan levende planten en dieren. Niet al het openbare groen komt voor een meer natuurlijk beheer in aanmerking, maar de bredere groenstroken langs de buitenrand van woonbuurten en langs watergangen lenen zich hier uitstekend voor. Om verspreiding van soorten te stimuleren zijn deze kansrijke gebieden met elkaar verbonden, door ook de tussenliggende groenstroken op een natuurlijke wijze te gaan onderhouden. Zo is een netwerk van natuurlijke groenstroken ontstaan, het zogenaamde "groene grid".

Onder meer door anders om te gaan met graslandbeheer is het mogelijk om de biodiversiteit te bevorderen. Zo is het dierenleven erg beperkt in een strak geschoren gazon en ook het aantal plantensoorten dat een wekelijkse maaibeurt kan overleven is niet groot. Minder intensief te maaien maakt dat meer plantensoorten overleven. Die bieden dan weer voedsel en schuilgelegenheid voor insecten en die insecten trekken vervolgens weer vogels aan.

Grasland wordt in stand gehouden door het te maaien. Als er niet gemaaid zou worden krijgen struiken en later zelfs bomen de overhand. Door te variëren in het aantal maaibeurten en in het tijdstip van uitvoering daarvan ontstaat variatie in de begroeiing en minder intensief onderhoud levert een steeds natuurrijker beeld. De volgende opties zijn daarbij mogelijk,:

- Intensieve gazons worden in het groeiseizoen (april-oktober) om de tien dagen gemaaid. Het geeft een strak beeld van een altijd kort geschoren groene vlakte.
- Extensieve gazons worden zes tot tien maal per jaar gemaaid. Het gras zal soms wat hoger staan en wat meer kleur krijgen doordat sommige planten in bloei kunnen komen.
- Bloemrijk gras wordt één of tweemaal per jaar gemaaid, of er wordt begrazing toegepast. Deze vorm van graslandbeheer geeft aanmerkelijk meer kansen voor de ontwikkeling van bloeiende planten, zoals Margrietten.
- Ruigte of rietvegetatie ontstaat bij een zeer extensieve vorm van maaibeheer, vaak toegepast langs de oevers van watergangen. Hierbij wordt slechts eenmaal in de twee of drie jaar gemaaid.

Voor elke wijk of dorp zijn maaikaarten opgesteld (zie figuur voor een impressie). De uitgangspunten hiervoor zijn:

- Gazon (geel): in de cultuurhistorisch waardevolle parken en direct langs de invalswegen tot het centrum van Roosendaal zoals de Burgemeester Freijterslaan, de Antwerpseweg, de Van Beethovenlaan en de Gastelseweg;
- Extensief gazon (blauw): langs buurtontsluitingswegen zoals de Langdonkring;
- Bloemrijk gras (groen, oranje): langs hoofdstructuren, zoals wijkontsluitingswegen (Burgemeester Schneijderlaan), en buitenranden van woonwijken;
- Ruigte of rietvegetatie (donkerblauw, rood): langs watergangen.

Voor 2012 waren er slechts twee vormen van maaibeheer: gazon (26x) en lang gras (2x). daarna zijn wij overgeschakeld op de bovenstaande uitgangspunten, wat meer differentiatie in de vegetatie en het bijbehorende dierenleven oplevert.

De maaikaarten met uitleg over gedifferentieerd maaibeheer zijn gecommuniceerd via de website www.roosendaal.nl en bij vragen van burgers over het maaien van gras gebruiken wij eveneens deze uitleg. In 2013 wordt er uitgebreider gecommuniceerd over het maaibeheer:

- We plaatsen artikelen in Stadserf rondom het tijdstip van de 1^e en 2^e maaironde,
- Er komt een informatieavond over gedifferentieerd maaibeheer,
- De gemeentelijke website voor de thema's groen, natuur en landschap wordt verbeterd.

Maikaart Langdonk

Bijlage 3: Participatie beheer openbare ruimte

Het fenomeen participatie

Participatie in de openbare ruimte is geen nieuw fenomeen. Op tal van plaatsen is hier al sprake van en ter illustratie kunnen worden genoemd:

- Het Talent
- Tuin Da Vinci College
- Westrandpark
- Vlindertuin Westrand
- Tuin Sultana
- De Toltuin
- Planken Wambuis
- Bezem door de Pin
- Eigen Plekske
- Van Edenlaan
- Weihoek (Morelberg)
- Landjuweel.

Deze initiatieven zijn op verschillende wijzen tot stand gekomen. De uitvoering van de Groenbeheervisie is vaak het vertrekpunt geweest om met bewoners, op keukentafelniveau, het gesprek aan te gaan over de mogelijkheden en onmogelijkheden van participatie. De insteek is steeds geweest: "voor wat hoort wat". Kenmerkend voor deze trajecten is dat niet de gemeente de regie voert, maar dat vooral de bewoners (met een vorm van organisatiegraad) het voortouw nemen. Deze aanpak sluit aan bij de nieuwe participatieladder, waarop de laagste (en ultieme) eerste trede bestaat uit loslaten. Een paar fotobeelden ter illustratie wat er kan worden bereikt:

Bovenstaande initiatieven zijn min of meer “toevallig” ontstaan. Willen we meer sturing op participatie uitoefenen, dan zullen we ons moeten beraden over de wijze waarop we het fenomeen promoten, stimuleren en belonen en we zullen moeten vaststellen op welke gebieden participatie wel of niet mogelijk is (waar “gaat de gemeente over”). Zo zullen maatregelen aan de riolering tot de verantwoordelijkheid van de gemeente behoren, terwijl bijvoorbeeld in het openbaar groen en bij speelvoorzieningen participatie zeer goed mogelijk is.

Drijfveer voor het ontwikkelen van participatie is vooral het vergroten van de betrokkenheid bij de eigen leefomgeving, op kleinschalig niveau (woonbuurt), waaruit ook een sociale spin-off kan ontstaan. Hierbij is niet de besparing op onderhoudskosten het doel, maar het verhogen van de betrokkenheid en het beheerbeeld door eigen werkzaamheid van bewoners. Het vroegtijdig signaleren en oppakken van knelpunten in de openbare ruimte samen met bewoners zal tot gevolg hebben dat hoge rehabilitatiekosten worden voorkomen.

De wereld van participatie

Participatie vraagt een andere benaderingswijze van zowel de ambtelijke organisatie, het bestuur als de burgers. In de komende tijd zullen we inzoomen op het samenspel dat daarvoor nodig is en hoe we bestaande netwerken gebruiken en nieuwe netwerken kunnen organiseren. Vanuit het team beheer openbare ruimte zullen we daartoe nieuwe rollen introduceren (buitenmakelaars) die ervoor zullen zorgen dat voor burgers en bedrijven helder is tot wie men zich kan wenden voor participatievragen die betrekking hebben op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Groenstructuurkaarten

Behalve om aan te geven "waar de gemeente over gaat" is het ook noodzakelijk om te onderkennen welke structuren wij dermate belangrijk vinden dat we daar strakkere kaders voor willen stellen, voor wat betreft het na te streven beeld en het bijbehorend beheer en onderhoud. Hiervoor is de totale groenstructuur tegen het licht gehouden en onderverdeeld naar een groene hoofdstructuur, wijkgroen en overig groen op wijk-, buurt- en straatniveau. Dit is uitgewerkt in groenstructuurkaarten, die in de buitenruimtenota zijn opgenomen, als ordenend principe voor het leveren van maatwerk in de buitenruimte, de inzet van gemeentelijke capaciteit en de mogelijkheden voor bewonersparticipatie.